

Helderse
Historische Vereniging

Culturele ANBI

Secretariaat:
Weststraat 110A
1781 BZ Den Helder

Burgemeester en Wethouders van Den Helder
postbus 36
1780 AA Den Helder

Den Helder, 2 februari 2024

Onderwerp: zienswijze naar aanleiding van het ontwerpuitwerkingsplan "De Kleine Werf".

Geacht college,

Het bestuur van de Helderse Historische Vereniging (HHV) heeft kennis genomen van het ontwerpuitwerkingsplan "De Kleine Werf" dat tot en met 9 februari 2024 ter inzage ligt.

Wij volgen, mede in het belang van onze leden, onze statuten waarin is vastgelegd dat de vereniging beleidsplannen van de overheid volgt en het historisch, cultureel erfgoed bewaakt. Ref statuten HHV artikel 2 lid 1c: de vereniging stelt zich ten doel: het kritisch volgen van de beleidsplannen van de overheid voor de instandhouding en bewaking van historisch, cultureel erfgoed in (on)roerende zaken in de gemeente Den Helder en haar omgeving.

Anders dan eerdere projecten (e.g. schouwburg en het gemeentehuis) op de Rijkswerf Willemsoord, is in dit plan van "De Kleine Werf" sprake van ingrijpende, grootschalige nieuwbouw op historische grond dat afbreuk doet aan het cultureel erfgoed en het behoud van de monumentale waarde van het Rijksmonument Rijkswerf Willemsoord. De gevolgen van het ontwerpuitwerkingsplan zijn dermate ingrijpend dat sprake is van catastrofale gevolgen indien dit plan ooit tot uitvoering zou komen. Voor het bestuur van de HHV is uitvoering van het plan "De Kleine Werf" onverantwoord.

In deze zienswijze wordt op punten zodanige uitleg gegeven zodat verantwoord kan worden dat aan het huidige coalitieakkoord wordt voldaan en op terechte grondslagen van dit plan "De Kleine Werf" wordt afgezien. Het verkregen voortschrijdend inzicht zal rechtvaardigen dat dit project niet verder wordt doorgezet. Met ruim 800 leden vertegenwoordigt het bestuur van de HHV direct en indirect een groot deel van zeer betrokken inwoners van Den Helder. Bovendien betreurt het bestuur van de HHV dat zij onterecht, niet betrokken is geweest in het proces van participatie en overleg.

In het ontwerpuitwerkingsplan ontbreekt een aantal essentiële rapporten. Zo ontbreekt een rapport van het archeologisch onderzoek, ontbreekt de visie/advies van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE) en ontbreekt een rapportage/visie van het Hoogheemraadschap. Hierna volgen enkele onderbouwingen waarop onze zienswijze is gestoeld.

Archeologisch onderzoek.

In het ontwerpuitwerkingsplan wordt geconcludeerd (para 4.1.2.) dat het bestemmingsplan in relatie tot de aspecten cultuurhistorie en archeologie uitvoerbaar is. Het vereiste archeologisch onderzoek is niet in het ontwerpuitwerkingsplan opgenomen omdat dit, naar zeggen, nog niet is uitgevoerd. In het archeologisch beleid (referte Beleidskader Archeologie 2017 Gemeente Den Helder) is vastgelegd dat in het kader van Archeologievriendelijk bouwen, het behoud van

Rijkswerf Willemsoord in de huidige vorm het uitgangspunt is. De bodem mag niet dieper dan 35 cm onder het maaiveld worden verstoord. De gemeente blijft verantwoordelijk voor het archeologisch erfgoed. Bovendien geldt voor gebieden met archeologische waarden en in het bijzonder voor de gebieden van het Militaire Erfgoed (Rijkswerf Willemsoord) een strenger beleid dan voor de andere gebieden. De toegestane maximale omvang bodemingreep Militair Erfgoed: oppervlakte kleiner dan 50 m²; diepte maximaal 0,35 m –mv. Naar onze overtuiging dienen bij alle plannen voor Rijkswerf Willemsoord de archeologische waarden in aanvang van een proces conditioneel aan de orde te komen en niet als onderdeel van een bouwprocedure. Het bestuur van de HHV wil graag de rapportage, bevindingen en conclusies van een uit te voeren archeologisch onderzoek ontvangen.

Rapportage Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE)

In het ontwerpuitwerkingsplan wordt gesteld dat bij elke vergunningaanvraag de RCE wordt betrokken. Na lezing van het ontwerpuitwerkingsplan blijkt dat (nog) niet aan deze verplichting is voldaan. Het bestuur van de HHV wil graag de bevindingen en conclusies van de RCE ontvangen.

Waterkeringen en Hoogheemraadschap

In het ontwerpuitwerkingsplan wordt gesteld dat binnen of nabij het plangebied geen waterkeringen liggen en dat daarom de waterveiligheid niet in het geding is.

Naar mening van het bestuur van de HHV wordt hieraan voorbijgegaan dat direct aangrenzend aan het plangebied een historisch dok (Dok 2) ligt, dat operationeel is en daardoor weldegelijk een rol speelt voor de waterveiligheid. Bovendien grenst het plangebied aan het "Natte Dok" dat thans in gebruik is als jachthaven. In het ontwerpuitwerkingsplan wordt geconcludeerd dat er nog een advies vanuit het Hoogheemraadschap afgegeven dient te worden. Naar onze overtuiging dient bij dit ontwerpuitwerkingsplan de rapportage van het Hoogheemraadschap in aanvang van het proces aan de orde te komen en niet als onderdeel van een bouwprocedure.

Het bestuur van de HHV wil graag de bevindingen en conclusies van het Hoogheemraadschap ontvangen.

Bodemonderzoek

In het ontwerpuitwerkingsplan wordt gesteld dat bij boringen op een diepte van 1,2 m-mv op een ondergronds gewelf is gestuit en dat wordt aanbevolen om het ondergrondse gewelf midden in het plangebied te reinigen en te verwijderen. In het ontwerpuitwerkingsplan wordt geconcludeerd dat daarna de uitvoering van het bestemmingsplan niet wordt belemmerd door bodemaspecten.

Het is het bestuur van de HHV onduidelijk waarom wordt geconcludeerd dat dit ondergrondse gewelf wordt verwijderd. Uw conclusie wordt niet gedeeld omdat bij het verwijderen van ondergrondse gewelven, historische reinwaterkelders worden vernietigd. Deze indrukwekkende kelders, die oorspronkelijk zijn gebouwd in de 19e eeuw, dienden als een cruciaal onderdeel van de watervoorziening. De kelders zijn opmerkelijke staaltjes van architectuur en technisch vernuft uit die tijd. Ze bestaan uit verschillende compartimenten die elk een specifieke rol hadden in het zuiveringsproces. De reinwaterkelders zijn niet alleen een getuigenis van ingenieurskunst en historisch belang, maar ook een eerbetoon aan de toewijding van de mensen die in het verleden werkten aan het waarborgen van de watervoorziening voor de marine. Het behoud van deze kelders is van groot belang voor het behoud van ons cultureel erfgoed en biedt ons de mogelijkheid om een reis terug in de tijd te maken en te begrijpen hoe cruciaal water was voor de maritieme operaties in die periode. In het plangebied is (ondergrondse) infra aanwezig dat van historische waarde is:

- buizen die dienden voor watertoevoer naar het gebouw 56, Dok 1 en Dok 2;
- reinwaterkelders;
- gemetselde waterafvoeren (diepte 4-6 meter) vanaf gebouw 47 (stoomgemaal) naar het binnen water naar dok 2 en naar dok 1;
- De eerste elektriciteitscentrale (gebouw 56) en bijhorende infrastructuur die van zeer grote cultuurhistorische waarde zijn voor de geschiedenis van de Rijkswerf.

Het aangetroffen "ondergrondse gewelf" is een essentieel onderdeel van deze (ondergrondse) infrastructuur. Dit gewelf is van grote archeologische waarde. Het bestuur van de HHV vreest voorschade aan gebouwen en infrastructuur.

Echter, een archeologisch onderzoek is (nog) niet uitgevoerd. Het bestuur van de HHV wil graag de bevindingen en conclusies van het archeologisch onderzoek ontvangen.

Niet Gesprongen Explosieven (NGE)

In het ontwerpuitwerkingsplan wordt gesteld dat vanwege de explosieve inhoud van de mogelijk achtergebleven NGE het effect van een detonatie groot is en dat afhankelijk van de diepte waarop de detonatie optreedt een detonatie fataal kan zijn en schade kan toebrengen aan de omgeving tot wel tientallen meters afstand van het explosiepunt. Door het effect van de schokgolf zal de schade echter groter zijn en bestaat de kans dat belendende kabels, leidingen en fundamenten beschadigd raken.

Het bestuur van de HHV vindt dit risico groot gelet op de mogelijke gevolgen voor de kwetsbare ondergrondse infrastructuur en het nabijgelegen monumentale Dok 2.

Monumentale waarde - Beschermd Stadsgezicht

Op 5 december 2005 hebben de ministers van OCW en VROM de Stelling Den Helder aangewezen als beschermd stadsgezicht. Rijkswarf Willemsoord maakt deel uit van het beschermd stadsgezicht. De monumentale bescherming heeft niet alleen betrekking op bovengrondse structuren en gebouwen, maar ook op het ondergrondse stelsel van buizen, kelders en afvoeren. Dezelfde waarde geldt voor de monumentale ondergrondse dokafwateringen.

Het bestuur van de HHV is daarom van mening dat bebouwing op dit beschermd stadsgezicht, op de monumentale Rijkswarf Willemsoord niet kan/mag worden uitgevoerd.

De functie van Rijkswarf Willemsoord.

Rijkswarf Willemsoord is géén gebied voor verstedelijking waar nu en ook ten tijde van mogelijke woningbouw op Rijkswarf Willemsoord over werd gesproken. Rijkswarf Willemsoord is wel een Maritiem Etablissement als uiterst belangrijk onderdeel van de Stelling waar Den Helder haar bestaansrecht aan ontleent. Rijkswarf Willemsoord is geen binnenstad. Het is een in damwanden droog gezet gebied, primair gericht op het herstel van 's Neerlands Vloot waar in beeld, karakter, inrichting en gebruik gericht was en blijvend moet zijn op onderhoud en herstel van schepen. Waar vroeger de Marine werd gefaciliteerd, richt de transformatie zich nu en in de toekomst op historische schepen, windjammers en tallships. Het is de broedplaats van Den Helder waar de functies, ontmoeten, innovatie, scholing, cultuurhistorie, evenementen en verblijf op passende wijze qua locatie, vormgeving, volume en bouwhoogte te gast zijn zonder het primaire doel te beperken of zelfs te schaden. Een stad zonder erkend en gewaardeerd verleden mist haar toekomst. In het bijzonder is Dok 2 bestemd voor onderhoud, herstel en renovatie van schepen. Op grond van de Milieuwetgeving valt het dok in milieucategorie 3.2. Voor wat betreft de afstand van bebouwing "De Kleine Werf" tot het dok, geldt omwille van veiligheid, gezondheid en geluid de afstandsnorm van 50 meter. Het plan voldoet hier niet aan.

Daarom is realisatie van bebouwing "De Kleine Werf" in het beoogde plangebied niet mogelijk.

Visiedocument Rijkswarf Willemsoord.

In het visiedocument Rijkswarf Willemsoord (18 nov 2010) wordt gesteld dat in het zuidelijk deel van het terrein op de Rijkswarf Willemsoord, nautisch gerichte activiteiten ontwikkeld zullen worden zoals onderhoud en restauratie van monumentale schepen, ambachten en nautische activiteiten. In het bijzonder de beide dokken 1 en 2 vormen de ruggengraat van dit maritieme culturele erfgoed. In dit visiedocument is opgenomen dat het programma voor de Rijkswarf een maritiem karakter moet hebben met als hoofdfunctie nautische werkgelegenheid met een open ruimte en zichtlijnen met een stoere bebouwing, passend in zijn omgeving. Het bestuur van de HHV is van mening dat "De Kleine Werf", de voorgestane architectuur, verkaveling en realisatie van dit plan, haaks staat op deze doelstellingen zoals verwoord in het visiedocument Rijkswarf Willemsoord. Het huidige voorliggende ontwerpuitwerkingsplan doet

afbreuk aan de cultuurhistorische waarde van de Rijkswerf Willemsoord, is in strijd met de voorschriften en vormt een aantasting van het maritieme karakter van Rijkswerf Willemsoord.

Tot slot.

In het coalitieakkoord is vastgelegd dat het project "De Kleine Werf" nader wordt uitgewerkt. Met het opstellen van dit ontwerpuitwerkingsplan heeft het College van Burgemeester en Wethouders aan deze afspraak voldaan en wordt de gelegenheid geboden om hierop een zienswijze en reactie in te dienen.

De uitwerking geeft aan dat er sprake is van zeer ingrijpende gevolgen voor het behoud van de cultuurhistorische en monumentale waarden van Rijkswerf Willemsoord. Het laat tevens zien dat bij de uitvoering van het Project "De Kleine Werf" de primaire functie in de herbestemming van dit plangebied geheel verloren zal gaan. Het primaat voor de maritiem gerichte functies wordt belemmerd door bouwvolume, het parkeren en het onverantwoord verdichten van het terrein terwijl ook nog eens de monumentale waarde van het complex en haar bebouwing in volume en bouwhoogte groot geweld wordt aangedaan.

Behoud, bescherming en versterking van het cultureel erfgoed heeft een zeer hoge prioriteit voor het bestuur van de HHV en zou ook voor de gemeente als vertegenwoordigend orgaan van haar inwoners leidend moeten zijn.

Middels een brief (20 jan 2023) heeft het bestuur van de HHV ernstige bezorgdheid aan u overgebracht over de plannen voor het realiseren van "De Kleine Werf" op de Rijkswerf Willemsoord. Hiervoor werden zes argumenten aangedragen.

Naar aanleiding van deze brief en bij uitblijven van een formele reactie uwerzijds, zijn door ons gesprekken gevoerd met de burgemeester, de betrokken wethouder, enkele ambtenaren, de directeur Zeestad en diverse erfgoed-instanties. Ondanks toezeggingen van de wethouder, dat een schriftelijke reactie zou komen, is dezerzijds nog (steeds) geen reactie ontvangen.

In deze zienswijze adviseren wij u geen uitvoering te geven aan deze, of soortgelijke, plannen en te stoppen met de (procedurele) voorbereiding.
Wij stellen uw reactie bijzonder op prijs.

Hoogachtend,
namens het bestuur van de HHV

F.H.A. (Frans) van de Wetering,
Voorzitter

N.A. (Nico) Bais
Vice-voorzitter

A.J. (Jaap) Warbout
Penningmeester

H.J.A.M. (Henk) Sandkuijl
Waarnemend secretaris

Een afschrift van deze brief wordt verzonden aan:

- de gemeenteraad van Den Helder
- Erfgoedvereniging Heemschut, commissie Noord-Holland
- Rijksdienst Cultureel Erfgoed
- Stichting Menno van Coehoorn
- Stichting Erfgoed Den Helder
- Willemsoord BV
- Zeestad CV/BV
- De leden van de HHV
- De diverse Media
- Het Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland